

Kochany Papo!

Nie wątpię, że już i Papę doszły wiadomości o ruchach wojennych, które tu cały kraj do góry nogami przewracają. Państwo Pruskie tak ^{idealnie} (machiny niemieckiej roboty) bardzo skomplikowane i nibyto mądre dopóki rzeczy idą bardzo wolno i oszczędnie, ale za każda wypadkiem zewnętrzny albo za najmniejszą przyspieszeniem ruchu wszystko strzeszczy i pęka i samemu maszynistcie niebezpieczeństwem grozi. Pan Mielżyński przejeżdżał tedy 3^{go} czy 4^{go}, już 5^{go} w radzie ministrów postanowiana, a 6^{go} publikowana była mobilizacja wojska. Urlopu nie byłbym pod żadnym warunkiem doświadczył, bo narajutrz ogłoszono zakaz wyjeżdżania za granicę następnie rozkaz niezwłocznego powrotu wszystkich bez wyjątku podanych pruskich zdalnych do służby wojskowej. Co tylko

było Prusaków czy w Selerwigu czy
gdzie indziej wszystko już wrocilo
i stoi pod bronią. Ja ~~jestem~~ ~~edam~~
~~je~~ jestem przekonany, że tak sobie
mądrze postąpiłem jak tylko było mo-
żna. Smiałbym posłać twierdzenie,
że szczególnie w Prusach w razie
czy mobilizacji czy wojny najlepiej
był żołnierzem fachowym, a ~~nie~~ ^{jeszcze}
później tak jak ja sturyc na awans
a dać się przesadzić do obcej broni,
bo stopień i pewna niezależność
pozostaje. Oficerowie szanują bardziej
przyszłego koleżę a może i w razie
potrzeby oczekują bardziej jak ko-
goś, który sturyc po musi i odejść
skoro zdola. Powtóre niemoga za-
raz w ogień pierwszy prowadzić
bo sturby nie znam i muszę je
się prawie tak długo uczyć jak re-
kruci. U pionierów wszystkie rezerwy
od tygodnia już znova pod bronią
onaz pierwsze i drugie powołanie

138
w całej armii, to jest, co tylko ży-
je w kraju a już raz w wojsku stu-
rzyto. Wiadomo Papie, że wszelkie re-
zery ^{ostatnie} w Prusach za najlepsze wojsko
uważają. Stałbym więc czy tak
czy tak znova w mundurze od
tygodnia i miałbym nadzieję albo
raczej widoki, żeby mnie wraz z re-
szta elity w najcięższy ogień przy
pierwszej sposobności wprowadzono.
Wszelkie powołania do jednoczesnych po-
rniejszego odstępstwa ustają tak dale-
ce, że Dyrektor Kolonńskiego Gimnazjum
w Berlinie dostał rozkaz spisania
uczniów którzy 18 lat mają i więcej
i podania spisu do Komisji wojen-
nej. Gdybym tedy nawet nie był
sturzył w Pionierach toby mnie
teraz nierawodnie pociągnęli bo
byłem do jednoczesnej sturby za-
meldowany. Szkota Inżynierji
i Artylleryji, wszystkie szkoly Intho

we już dawno rozwiązane. W szkole
niczego bym się nie był nauczył bo
zaledwie ani dwóch tygodni nie
sowa. Szkoła kadetów rozpuszczono
na starszych uczniów od razu poro-
biono officerami a młodszych popu-
kash jako chorążych porozdzielano.
W Pionierach nauczyłem się i Pio-
nierki i sturby piechoty teraz kony-
stajac z tego, że trzeba w wojsku sta-
żyć, najlepiej czegoś nowego się uczyć,
po roku będę znał sturbę artylleryji
i po większej części kawaleryji przy-
najmniej porzątków. Jeżeli do szko-
ły za rok przyjdę to będę musiał
najprzód uczyć się wyższej taktyki
piechoty i kawaleryji. Tak że grunto-
wne wykształcenie będę miał woj-
skowe i kto wie czy na ostatku nie
spróbuję zrobić egzaminu tak na
officera inżynierji jak i artylleryji
będac już Pionierem, Artylleryjstą, offi-
cerem piechoty i kawaleryji, wtedy nie

13. 11. 1850

4362.

będę miał nic przeciwko Papy plano-
wi poświęcenia dwóch lat szkole Pa-
ryskiej, o której Papi piszę, i jeżeli
poźniej u Prusaków stawić będę to
się będę starał, żeby się dostać do
sztabu głównego. — Teraz z wojska
wykroczyć się nie można na żaden
sposób, powtarzam więc jeszcze raz,
że zapewne nie mogłem nic lepsze-
go zrobić jak wstąpić do artylleryji
konnej Gwardji. A na dowód jak
tu o mnie dbają, dowiedziałem się
od wachmistrza, że w tym miesiącu
zapewne odejdzie jeden z Podofficerów
kompanii, i że wyszedł rozkaz, ażeby
mnie natychmiast za etatowego
Podofficera na miejsce tamtego
uznano i żebym w takim razie
od pierwszego tego miesiąca cały
zółd pobierał, to jest, żeby mi
wnik Pöndig wypłacili tak jak
gdyby ten był już pierwszego odzied
pobrimo, że dziś już 13^{ty} a i ów zółd pobiera

to do mojego osobistego bezpieczeństwa
to muszę nadmienić, że tylko dwa
mogą zająć przypadki albo nie
przyjdzie do wojny, albo przyjdzie.
Jeżeli nie przyjdzie, to bardzo miło
w takich wojennych czasach być
świadkiem naoczny całej mobi-
lizacji i można wiele rzeczy się
nauczyć, bardzo to przydatkiem
do późniejszego wykształcenia
szkólnego. Jeżeli przyjdzie to tak be-
spiecznie się postawię jak tylko
można, bo zapewne nie będzie chciał
król poświęcać na niepotrzebne
rzeczy cacka wszystkich mane-
wrow i rewii artylerji konnej gwar-
dy, która tyle kosztuje pieniędzy
i zawsze się w pokoju popisuje, przy-
tem ja nie znam jeszcze stwiby,
choć mnie na gwałt użę wszystkie-
go, więc tak prędko im się jeszcze nie
przydam. Nie można też przypuścić
że mnie pierwszego kula trafi awta-

137
kim razie coś może być bardziej nau-
czającego co bardziej porządniejszego
jak wojna dla kogoś, który się jej
wzrostła chce dla kraju wyuczyć.
Bez trudów i niebezpieczeństwa
niczego się w życiu nauczyć nie mo-
żna a im zaciętszaby była wojna
tem bym miał więcej potem w oczach
rodaków namaszrenia i wiary gdy-
by u nas się do czego przyszło. W poko-
ju nie będę nigdy powołanym do pia-
słowania w Polsce urzędów wojsko-
wych a w wojnie o niepodległość wie-
le i bardzo wiele potrzeba praktyki
i wiadomości z doświadczenia powziętych
Z Austryją zapewne do wojny nie
przyjdzie i jeżeli rząd nie ma jakiej
tajemnej chrapki na rzeczpospo-
litą francuską albo na inne jakie
umarzone podboje, czy krucyaty
to cała awantura zpetrnie na ni-
czem, choć trudno to przypuścić bo się
zbroją jakby na 30. letnią wojnę. -

Dziwna to rzecz przygotowania do wojny w Prusiech. Wśródnie usłaja wremiosta, fabryki, sądy, szkoly wyisze nawet restauracye bo wśzednie są ludzie którzy już nie są dziećmi a niekoni cznie jęszce do Lands^{sch}mu materą. Mobilizacya nie^{nie} kosztuje pieniądze, bo żółtose^{nie} wśzystko a wśzystko nowintękie jak z igły na wojnę dosłaja, kardy rzemien, pas, mundur wśzystko jakby na parade nowe. Rezerwy i landwera wśerca się na kosztach Tamnia stółki, wybijaja sryby i t.d. Sciskam Papę serdecznie, Mamę i Jadie rownie, przytem spodziewam się niedługo zobaczyć, ale niedługo, bo ^{inaczej to} zapewne albo do Magdeburga, albo do Wroclawia wymarszuje ~~wkrótce~~; do naszych głównych stądów. Zreseta nie wiem czyby dobrze byto gdyby Papa z Mamą w tych czasach wyjazd przy spieszał, bezpieczniej w Paryżu choć i tu przed wiosną pewnie do nieregone przyjdzie. - Księstwo moje najgłębsze prozę świadryz poszanowaniem
Berlin 13 Listopada 1850.